

BURHAN SÖNMEZ • **Labirent**

BURHAN SÖNMEZ Haymana'da doğdu (1965). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Uzun yıllar Britanya'da kaldı. *Kuzey* (2009), *Masumlar* (2011), *İstanbul İstanbul* (2015) romanlarını izleyen *Labirent*, Burhan Sönmez'in dördüncü romanıdır. *Masumlar*, 2011 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü ve İzmir St. Joseph En İyi Roman Ödülü'nü aldı. *Bir Dersim Hikâyesi* (Metis, 2012), *Bana Adımı Söyle* (YKY, 2014) ve *Gezi* (Almanya, Binooki, 2014) öykü derlemelerine katılan Sönmez, BUYAZ'ın verdiği 2015 Öykü Onur Ödülü'nün sahibi oldu. Şair William Blake'in *Cennet ile Cehennemin Evliliği* kitabını Türkçeye çevirdi (Ayrıntı, 2016). Romanları otuz sekiz ülkede yayımlandı. ABD'de Vaclav Havel Ödülü'ne (2017), Britanya'da EBRD Edebiyat Ödülü'ne (2018) değer görüldü.

www.burhansonmez.com

İletişim Yayınları 2672 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 460

ISBN-13: 978-975-05-2474-5

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDITÖR Levent Cantek

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Natalia Y., Unsplash

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Güneş Akkor

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BURHAN SÖNMEZ

Labirent

*“İki aynayı birbirine tutun,
olur size bir labirent.”*

– J.L. BORGES, *Yedi Gece*

“İnsan sözü keşfetmez, söz gelip onu bulur.”

– J.L. BORGES’in cenazesinde
Papaz Montmollin’in konuşması

İÇİNDEKİLER

<i>Boğaz Köprüsü'nden Aşağı Doğru</i>	9
<i>Kendi Ağından Uzaklaşmayan Örümcek Gibi</i>	23
<i>Eve Hep Aynı Yoldan Gidilmez</i>	39
<i>Duvarı Tuğlalarla, Çatısı Hayallerle Örülü</i>	57
<i>Gece Sokağında Averagesin Bir Başına</i>	75
<i>O Sözcüğü Bulmadan Önce</i>	93
<i>Bir Çarkı Değiştirmeyi Denesem</i>	109

Boğaz Köprüsü'nden Aşağı Doğru

- 1 -

Saat çalıyor. Bir yük gemisinin yorgun tayfalarını çağırın yemek ziline benziyor saatin sesi. Yük gemilerini kim anımsar ki? Ses yan daireden, belki de bir rüyadan geliyor. Yan dairede uyuyan birinin rüyasından. Açık balkon kapısından içeri rüzgâr doluyor. Tül perde havalanıyor. Hangi mevsimse bu, sabah serinliği tazelik veriyor. Tül perdenin eteği yatağa doğru savrulurken saatin sesi de yükseliyor. Boratin, gözleri kapalı, uzanıp saati durdurmaya çalışıyor. Eli komodinin üzerinde dolanıyor. Duruyor. Bekleyip bir daha deniyor. Saati bulamayınca gözlerini açıyor. Dışarıda tan vakti. Odadaki eşyalar belli belirsiz, karaltı halinde. Burası neresi? Hastane odasına benzemiyor. Battaniye, balkon ve pencere farklı. Evet, burası hastane değil. Sanırım eve geldim. Pencereden gökyüzü görünüyor. Komodinin öbür ucunda ilaç şişeleri duruyor. İlaçlar uyumaya yarasa da baş ağrısını dindirmeye yetmiyor. Gözleri yeniden kapanıyor. Eli yastığın üzerine düşüyor. Balkonun yakınında bir ağacın yaprakları hışırdarken, çıplak kollarımı serinlik sarıyor.

Boratin gün aydınlandıktan, rüzgâr dindikten sonra uyanıyor. Tül perde sakın. Dışarıda uzak semtlerden buraya kadar birike çoğala gelen bir uğultu. Etrafa bakmıyor, daha önce de burada uyandıysa bunu anlamaya çalışıyor. Oda geniş. Duvarların fildişi rengi sade, ama karşıdaki elbise dolabının akçaagaç kaplaması fazla açık. Koyu bir ton daha iyi olurdu. Bu dolabı kim seçti, ben mi? Boratin kendi zevkinden şüphe ediyor. Dün akşam onu getirdiklerinde tanımadığı bu evin belki sabah uyandığında bazı anılar sunacağını ummuştu. Balkon kapısı, dolap ve komodinin ilk kez geldiği bir otel odasını andırıyor. Sadece ilaç şişelerini biliyor. Doğrulup yatağın kenarına oturuyor. Göğsündeki ağrıyla geriliyor. Atletini sıyrıp kaburgalarına göz atıyor. Daha iyi görmek için aynanın önüne gidiyor. Sağ taraftaki kaburgalarından biri kırık. Eliyle dokunuyor. Teninin altındaki yanmayı hissediyor. Şanslıymış, öyle dediler. Tek bir kırık. Bedeninde başka hasar yok; bellek kaybını bedeninden saymıyorlar. Gözlerini kaldırıp yüzüne bakıyor. Bir hafta önce tanıştığı yüzüne. O kadar yeni. Merhaba yabancı, diyor. Aynadaki yüz, dudak hareketlerinden belli, aynı sözlerle karşılık veriyor. Dün akşamki gibi. Dün eve geldiğinde ortalık sessizdi. Bir müzeyi dolaşır gibi odaları yavaş adımlarla dolaştı, bibloların ve gitarların arasından sakınarak geçti. Hastane torbasından ilaçlarını aldı. İki bardak su içti. Aynada yüzüne baktı. Gömleğini, pantolonunu, çoraplarını çıkardı. Yatağa uzandı, gözlerini yumarak hareketsiz bekledi. Soluk alıp verişlerini saydı. Sayı saymayı unutmamıştı. Kırk bir, kırk iki, kırk üç. Sonra gitti.

Hastanede ona sakın olmasını söylemişlerdi. Belleğinizi yitirmişsiniz, korkmayın, zamanla düzeleceksiniz, demişlerdi. Önce kaburgasıyla ilgilenmişler, sonra kırık kaburgasından ve boş belleğinden bütün bir insan yaratmaya çalışan bu adamın başından neler geçtiğini merak etmişlerdi.

Tuhaf, demişti doktoruna, siz benden daha çok merak ediyorsunuz beni. İşim bu, diye karşılık vermişti doktor. Belleği yitirmek ürkütücü görünebilir Boratin Bey, ama sizin durumunuz nispeten iyi. En azından cüzdanınızdan çıkan kartlardan kimliğinizi ve adresinizi biliyoruz. Siz anımsamasanız da bunlar sizin parçanız, tıpkı sırtınıza nerede ve neden yaptırdığımızı bilmediğiniz dövme gibi. Şimdilik anlam veremediğiniz, zamanla bütünleşeceğiniz şeylere sahipsiniz. Gerideki hikâyeniz ne olursa olsun belki bu dünyanın size ağır gelen bir yanından kurtulmak istediniz. Buna cüret ettiniz, hatta başardınız da. Amacınıza ummadığınız bir yolla eriştiniz. Boğaz Köprüsü'nden aşağı doğru... Bundan sonra yolunuzu daha iyi çizeceksiniz. Doktor Hanım, siz bütün hastalarınıza ilaçların yanı sıra böyle umutlar da mı veriyorsunuz? O zaman şunu açıklayın: Kendimle ilgili tek kelime barındırmayan aklım bunun dışındaki bilgilerle dolu. Antik Çağ filozoflarının adlarını, futbol takımlarının renklerini, Ay'a çıkan ilk astronotun sözlerini biliyorum. Dağarcığımda kendime dair bir iz göremiyor, adımı bile anımsamıyorum. O adı siz söylediniz, ben de kabullendim.

Aynadaki yüzümde rahatlatan bir işaret, yön gösteren bir ifade arıyorum. Kulağımı aynadaki yüze, onun ağzının olduğu yere dayıyorum. Pürüzsüz. Serin. Çağlar önce buraya sıkışmış bir dalganın uğultusunu işitiyorum. Karanlık arzular. Bir mahzenin nemli kokusu. Eskiden içinde yaşadığım ama şimdi dışına düştüğüm zamana yaklaşıyorum. Bu sefer belleğime farklı bir merdivenden inmeyi deneyecek ve geçmişin mahzenindeki mavi feneri yakacakken, bir zil sesiyle irkiliyorum. İçeriden mi geliyor ses, dışarıdan mı? Bütün gece çalan saatin ziline benziyor. Sesi izleyip koridora çıkıyorum. Kasvetli bir tablounun yanından geçiyorum. Salonun öbür ucunda kırmızı-siyah renkli bir telefon görüyorum. Durup ne yapmam gerektiğini düşünüyorum. Ben bir kara-

ra varamadan telefon susuyor. Eski tip bir ahizesi var, tuşları basmalı değil çevirmeli. Yaşlıların seveceği türden altın işlemelerle süslü. Telefon yeniden çalmaya başlıyor. Bu sefer daha kararlı. Açsam, yabancı bir ses, nasıl olduğumu soracak. Kendisini tanıtmaya gerek duymayacak. Onu tanıdığımı sanacak. Sessiz kaldığımda sorusunu yineleyecek. Bir anlık tereddüdün ardından benim yerime de konuşmaya başlayacak. Yapmamız gereken işlerden söz edecek. Bir toplantı ya da yemeği anımsatacak. Hayatın talihsizliklerinden dem vuracak. Biraz şefkat gösterdikten sonra bana kederli ses tonuyla sitem etmeye başlayacak. Dünyanın bütün kötülüklerini sayarak her kötülükte bir kurbanın adını anacak ve telefonu kapatmama fırsat vermeden kurbanların lanetini benim boynuma asacak. Ben sustukça konudan konuya geçecek. Sıra ona yaptığım iyiliklere gelince sesi yavaşlayacak, bu dünyanın nimetlerinden benim sayemde yararlandığımı ama benim neden bu hale düştüğümü anlamadığımı söyleyecek. Ben bunu fırsat bilip söze gireceğim. Neden bu hale düştüğümü ben de anlamıyorum, diyeceğim. Bana iyilik etmesini, hakkımda bildiği sırlar varsa hemen anlatmasını isteyeceğim. Belleğimi yitirdiğime göre bunca yıllık hayatımı da yitirdim, sıfır noktasındayım. Geçmişimi elinde tutan muhafızmış gibi ondan merhamet dileyceğim. En iyi sözcükleri seçeceğim. Telefonun öbür ucundaki sese, aklımın bir köşesinde sıkışıp kalmış bir hikâyeden söz edeceğim. Geçmiş ne kadar uzaksa gelecek de o kadar uzak. Yıldız yollarını tanımıyorum. Bir çığm hızla yaklaştığını seziyorum, trafik seslerine karışarak, kulelerin ve gökdelenlerin ardından evrile devrile gelen bir çığm. Kalbim bana acele etmem gerektiğini söylüyor. Gidip perdeyi çekiyorum. Hiçbir yerinden ışık sızmasın diye perdeyi sıkı sıkı kapatıyorum. Telefonun sesi kesiliyor.

Kanepeye oturup telefonun yeniden çalmasını bekliyorum. Şöminenin rafında, renk renk mumların arasında duran bir bibloyu fark ediyorum. Mermer biblodaki anne ile oğulu tanıyorum. Meryem, oğlu İsa'yı dizine yatırmış, onun cansız yüzüne bakıyor. Mermerin kıvrımları Meryem'in alınından burnuna, oradan dudaklarına su gibi akıyor. İsa'nın üstü çıplak, göğsünün sağ tarafındaki kaburgalar tek tek sayılabiliyor. Meryem bir eliyle oğlunu tutarken diğer elini kaldırmış yardım ister gibi boşluğa uzatıyor. Onları anımsasam da zamanını tam çıkaramıyorum. Kaç yıl oldu? Birkaç yıl mı geçti acılarının üzerinden, birkaç bin yıl mı?

Sokağı seyyar satıcılar, şamatacı çocuklar ve yüksek sesle arabesk dinleyen taksiciler doldururken, neden bana ait olduğunu bilmediğim bu evde her şeye rağmen kendimi güvende hissediyorum. İnsan başka insanlara değil önce eşyalara alışmalı, onların arasında bir yer edinmeli. Gerisi, soru sormak, sesleri dinlemek, odaları dolaşmak ve sorulara yanıt beklemektir. Ne kadar beklemem gerektiğini bilmiyorum. Ya hiç yanıt gelmezse? Şöminenin yanında odunlar dizili. Ahşap dolap, içki şişeleriyle dolu. Gitarlar, plaklar, seh-palar, avizeler, halılar, masa ve sandalyeler salonu kaplamış, bugüne değin yerlerinden hiç kıpırdamamış gibi duruyorlar. Başımın üstündeki avizenin kristal camları, salkım saçak çoğalış bütünü tavanı kaplıyor. Avizenin bir yanından öte yanını görmek mümkün değil. Kat kat kristallerin içinde kalabalık yılanlar bile yuva yapıp orada bir ömür geçirebilir. Gece yarısında kent uyuduğunda (kent uyur mu?) yılanlar avizeden çıkıp tavana yayılır, ölümsüz sıvılarıyla duvarlarda dolaşır, perdelerin ardına süzülüp tıslasır, zehirlerini birbirlerine akıtarak sarıla dolana sevişir, sonra güneşin ilk ışığında kanları sakinleşmiş ve derileri parlamış halde yuvalarına geri

dönerler. Her evin gizli sahipleri varsa, bu evinki yılanlardır, lanet de uğur da onlardan gelir.

Bu tuhaf hayale daha önce de kapılıp kapılmadığımı merak ediyorum. Mobilyalara tek tek bakıp bu evde bana yol gösterecek bir pusula ararken fark ediyorum; her şey yaşlı burada. Masa ve sandalyeler soyu tükenmiş ağaçlarla, yerdeki halılar göçebe çadırlarla yaşıt. Bir yıl ile bin yılı şaşırırsam da, bu hayatın ölüme ait olduğunun farkındayım. Bildiklerimden değil bilmediklerimden şüphe etmem gerektiğini de anlıyorum. Sokaktaki seslerin bile kendince bir anlamı varken, bu evin bana neden bir anlam sunmadığını soruyorum kendime. Dilsiz duvarların arasında hangimizin unutkanlığa kapıldığını düşünüyorum; ben mi evimi unuttum, yoksa evim mi beni? Dün geceden beri sır vermeyen, kör dilenci gibi boşlukta kalan ve içine kapanan, hangimiz? Karşımda, metal ayaklıklarda duran üç gitarla aramdaki bağı merak ediyorum. Gitarların yanında bir pikap ve bir plak seti var. Arkadaki duvarda, eski plakların kapakları asılı. Üst sıranın başında Delta Blues. Onun yanında Bessie Smith, Howlin' Wolf, Chicago Blues plakları. Alt sıradaki kapakta "Denizaltı" yazıyor. Neden o sıraya tek başına asıldığını anlamadığım Denizaltı'nın etrafındaki badananın rengi parlıyor. Oradaki parlaklığın güneşten geldiğini fark edince dönüp bakıyorum. Perdenin öbür yanında ince bir açıklık kalmış. Güneş oradan girip yansıyor. Kalkıp perdeyi çekiyor, tümüyle açıyorum. İçeri dolan ışıktan gözlerim kamaşıyor. Salonun ortasına doğru birkaç adım geriliyorum.

Bu evdeki hayatımın bir tekrardan ibaret olduğunu hissediyorum. Sürekli belleğimi yitiriyor, her seferinde gözümü hastanede açıyor, birkaç gün yattıktan sonra eve geliyorum. Aynı baş ağrısıyla uyanıyorum. Zamani dakika ve saatlere bölmeyi öğreniyorum. Hangi dilde olursa olsun mevsim adlarını seviyorum. Geceleri geç uyuyor ve bir sabah yi-

ne belleğimi yitirmiş halde hastanede uyandığımda evrenin sonsuz döngüsüne kapıldığımı anlıyorum. Boş. Yalnız. Hastaneden sonra şimdi evde de kapıldığım bu düşüncelerle delirmenin sınırına yaklaştığımı düşünüyorum. Soru sorarak, eşyalarda anlamlar arıyorum. Kanepenin kadife örtüsü güzel. Kadifedeki kırmızı renk güzel. Biblodaki Meryem güzel. Güzelin anlamı ne peki? Belleğimi yitirmeseydim bunu bilir miydim?

Elimi kanepenin kumaşında dolaştırıyorum. Parmaklarımı bir makine gibi hareket ettirirken, eklemlerimi izliyorum. İnsani duyulara sahip bir makine. Beyni var ama ara sıra içindeki program başa sarıyor. Sıfır ile bir arasında gidip geliyor. Evren de bu iki sayı arasındaki hareketten ibaret. Bazen zaman adı da verilen bu hareket şimdi parmaklarımın ucunda yeni doğmuş bir hayvan gibi canlanıyor. Bir hayvan ile bir makine aynı bedende buluşmuş, kumaşın tüylerinde ve avizenin kristallerinde izler arıyor. Karşılığı belirsiz sorularla. Sorulara cevap veremiyorum. Koridorun diğer tarafındaki mutfağa doğru yürüyorum. Dün akşam girdiğim mutfağa şimdi yine adım atacakken durup bir an lavabonun ve buzdolabının yerini zihnimde canlandırmaya çalışıyorum. Kendimden emin olduktan sonra başımı içeri uzatıp bakıyorum. Lavabo ile buzdolabını yerli yerinde görünce rahatlıyorum. Zihnimdeki mutfak ile gerçekteki mutfak aynı. Hayat bu kadar basit olabilir. Yeter ki aklım dünyaya veya dünya aklıma oyun oynamasın. Mutfağa güvenle giriyorum. Masadaki sürahiyi alıp bardağı dolduruyorum. Srahidenden dökülen suyun sesine kulak veriyorum. Bardağı pencereye doğru kaldırıp ışığın altında bakıyorum. Suyu içerken, ışığın bir tadı olup olmadığını düşünüyorum. Dudaklarımda kalan ışlaklığı parmaklarımla alıyorum. O sırada masanın kenarına bıraktığım bardağın kaydığını fark etmiyorum. Bardağın yere düşüp parçalanmasıyla irkiliyor, geriye doğru iki adım